

פרק "בהמה המקשה"

אמו, גם אם יחזיר העובר את האבר, וימצא שנשחטה אמו לאחר שכולוהיה בשלימות בתוך מעיה.

בפרק זה יבואר התירו של העובר הזה, ובהלכותיו כאשר הוציא רק חלק מאבריו או רובו, וכן בדין נבלתו, ובעוד ענינים נוספים.

המאירי בהקדמתו לפרקנו, מחלק אותו לחמשה נושאים, כפי סדר הפרק:

א. "טרפה" באברים מסויימים בבהמה, מבלי שיחול דין טריפה על כל הבהמה. וכן אופנים שבהם נאסרים אברים פנימיים בבהמה כאשר נחתכו ממנה בחייה, כדין "אבר מן החי", והאופנים שבהם אין האברים הנחתכים אסורים.

ב. דיני בכור העומד להיוולד מבהמה המקשה לילד ויצא רק חלקו של הבכור, אימתי קדוש בקדושת בכורה ואיך נוהגים בקדושה זו.

ג. דיני טומאה וטהרה בחלקים שנאסרו בבהמה [כמו האברים המובאים בחלק הראשון], וכן באברים שנדלדלו [שנפסקה חיותם כמעט לחלוטין], אלא שהם תלויים ומחוברים במקצת לבהמה, האם הם מטמאים כנבלה, או שדינם כ'טריפה שחווה', המטמאת רק במוקדשין [אם אכן נשחטה הבהמה].⁽¹⁾ וכן בהמה שמת עוברת בתוך מעיה,⁽²⁾ היאך דינו של העובר לענין

בפרק שלפנינו, שהוא לאחר פרק "אלו טרפות", נשנו הלכות נוספות של איסורי טרפה, ובעיקר מתבאר בו דינו של "בן פקועה", שהוא עובר חי הנמצא במעי אמו לאחר שנשחטה, כאשר מצד אחד הוא מותר באכילה עקב שחיטת אמו, אף בלא שחיטה עצמית שלו עצמו, אך מצד שני נוהגות בו הלכות טריפה מיוחדות, של "בשר שיצא חוץ למחיצתו", שאין כדוגמתן אלא בו.

השם "בן פקועה", משמעותו היא, בן של בהמה אשר "נפקעה", כלומר, שנשחטה אמו.

ההיתר לאכול את בן הפקועה מחמת שחיטת אמו, מבלי לשחוט אותו עצמו, נלמד מן הפסוק [דברים יד ו] "וכל בהמה מפרסת פרסה, ושוסעת שסע שתי פרסות, מעלת גרה בבהמה, אותה תאכלו". ודרשו חכמים את הפסוק כך:

כל "בהמה" [המוזכרת בתחילת הפסוק] שנמצאה "בבהמה" [המוזכרת בסוף הפסוק], אותה תאכלו! מלמד הכתוב, שעובר בהמה, הנמצא בתוך הבהמה בעת שחיטתה כשהוא חי, הרי הוא נותר באכילה על ידי שחיטת האם.

אך עובר שהוציא אחד מאבריו מחוץ לכותלי רחם אמו לפני שנשחטה האם, נאסר אותו האבר עולמית באיסור "ובשר בשדה טרפה", ושוב לא יהיה נותר בשחיטת

2. ענין זה נידון בגמרא לפני סוגית אבר המדולדל ואבר היוצא. והבאנו את הדברים כאן כפי שסידרם המאירי.

1. בדבר זה נחלקו רבי מאיר וחכמים במשנה לקמן [עב א].

א. בהמה המקשה, המתקשה לילד, (4) ועמדו פס-א לשוחטה, (5)

וקודם השחיטה הוציא העובר את ידו מחוץ לגוף הבהמה, והחזירו (6) אל תוך גוף אמו קודם שנשחטה, ואחר כך נשחטה אמו, הרי אפילו אם נמצא העובר במעי אמו כשהוא חי, הוא מותר (7) באכילה, אף ללא שחיטה שלו עצמו, כי הוא ניתר לאכילה בשחיטה שנשחטה אמו [וכמו שדורשת הגמרא לקמן].

אולם היד עצמה שיצאה, אסורה באכילה, אף אם חזרה למעי האם, והיתה בתוכה בשעת שחיטה. (8) [ולהלן בגמרא יבואר שאבר שיצא וחזר, נאסר כדין האיסור של טרפה].

טומאה. ועוד דנים בדרך זו בעניין אשה שמת ולדה בתוך מעיה, האם הוא מטמא, והיאך.

ד. אימתי מותר "בן פקועה" בלא שחיטה, ואימתי הוא טעון שחיטה, ואימתי אין השחיטה מועילה להתירו, והוא אסור עולמית. [וכן שליא שנמצאה בבהמה שחווטה, מה דינה, לאכילה ולטומאה].

ה. טרפות "צומת הגידין", ומקומות ברגל הבהמה שאם אירע בהם שבר היא נעשית טריפה. וכן דינו של אבר שנשברה בו עצם, במקום שאין הבהמה נטרפת בו, האם שחיטת הבהמה מטהרת את אותו האבר ומתירתו באכילה, או לאו. (3)

7. מבואר בגמרא, שהיתר האכילה האמור כאן לא נאמר על האבר, כי הוא אסור באכילה, וכן לא על העובר עצמו, שהרי אין סיבה לאסור את העובר באכילה מחמת יציאת האבר, אלא היתר האכילה הנאמר כאן הוא לגבי "מקום החתך", שהוא הגבול בין חלק האבר שיצא מחוץ לבהמה [ויש לחותכו] לבין החלק הנשאר בפנים ולא נאסר, ועל מקום החתך המצומצם הזה, נאמר כאן שמותר באכילה [ויבואר בגמרא בהרחבה].

8. הכסף משנה [מאכלות אסורות ה ט] ביאר, שהנידון במשנתנו הוא רק כאשר לא נולד העובר קודם שחיטת אמו. אולם אם נולד העובר קודם השחיטה של האם, וצריך שחיטה לעצמו, מתירה השחיטה שלו אף את האבר שיצא תחילה ממעי אמו. וכן משמע מדברי הרשב"א תורת הבית ש"ה.

בקול רמ"ז למשנתנו, הוכיח כן מדברי רש"י והר"ן, המבארים שהחזרת האבר אל תוך

3. לכאורה, מקומן של הלכות אלו הוא בפרק הקודם, ב"אלו טרפות", אלא שהן הובאו כאן משום סופה של המשנה, הדנה בענין עצם שנשברה, האם השחיטה מטהרת את האבר בדומה לדינו של עובר הניתר באכילה משום שחיטת אמו. פירוש המשניות להרמב"ם שם, משנה ו.

4. דין זה אינו דוקא בבהמה המקשה לילד, אלא, כאשר מוציא העובר את ידו בתחילה [ולא את ראשו], הרי דרך אמו להתקשות בלידה. תפארת ישראל.

5. כך פירש רש"י. והוסיף התפארת ישראל, כיון שבדרך זו אינה יכולה לילד, רגילין לשוחטה קודם הלידה.

6. כך היא הגירסא במשנה, בגמרא וברש"י שלפנינו. אולם התפארת יעקב הוכיח שיש לגרוס "והחזירה". לפי שרוב ידות שבתורה, לשון נקבה הם.

חותך חתיכת אבר מעובר שבמעיה, ומשאיר החתיכה בתוכה, מותר אותו החלק באכילה על ידי שחיטת הבהמה, ואינו נאסר משום "אבר מן החי", משום שנאמר [דברים יד ו] "וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה, בבהמה אותה תאכלו".

ודרשו חכמים את דברי הכתוב כך: כל "בהמה" [המוזכרת בתחילת הפסוק] שהיא "בבהמה" [המוזכרת בסוף הפסוק], אותה תאכלו! שהעובר הנמצא בתוך הבהמה, מותר באכילה על ידי שחיטת האם, גם אם הוא נמצא בתוכה כשהוא חתוך לחתיכות.⁽¹¹⁾

ב. אבל, אם הוציא העובר הוא את ראשו⁽⁹⁾ קודם שנשחטה האם, הרי אף על פי שהחזירו קודם שחיטה, הרי זה כילוד.⁽¹⁰⁾ ושוב אינו נותר בשחיטת אמו, משום שיציאת הראש מחוץ לגוף אמו, נחשבת כלידה.

לפיכך, אם אירע שהוציא העובר את ראשו והחזירו, ולאחר שנשחטה אמו נמצא העובר כשהוא חי בתוך גופה, הרי הוא טעון שחיטה לעצמו. ואם נמצא כשהוא מת, הוא אסור, כנבילה.

ומביאה המשנה דין נוסף:

ג. אם הכניס אדם את ידו לתוך הבהמה, והיה

כיציאת כל ראשו, והיא כלידה. וכבר כתב כן בספר האשכול "ח"ג כ"ד] שהאמור במשנתנו "הוציא את ראשו", אינו דוקא כל הראש אלא אף רובו. ורובו, היינו משיצא פדחתו. [ולפי זה מיושבת קושית תוספות ד"ה טעמא (בסופו), שכונת משנתנו כאן, שראשו, היינו רוב פדחתו]

10. הראש יוסף דקדק, מדוע ברישא נקט התנא "מותר באכילה", ואילו בסיפא נקט "הרי זה כילוד".

וביאר, שבסיפא אין מקום לומר "אסור באכילה", כיון שאם כן, היה משמע שאין לדבר תקנה כלל. וזה אינו נכון, שהרי שחיטתו מתירתו. וכן אם היה נוקט ברישא "אינו כילוד", היה משמע ששחיטתו מתירתו את אותו האבר. ואף זה אינו נכון, כיון שסימני השחיטה של העובר, כשחוטטים הם. כפי שיתבאר בהרחבה בהמשך הפרק. ולכן אין שחיטה בפועל מועילה כאן, ואין תקנה לאותו האבר.

11. דין זה אמור כאשר חתך מן העובר שבמעיה ולא הוציא החתיכה. ורק באופן זה מותר, הואיל ולא יצא. [רמב"ם מאכלות

הבהמה נעשתה קודם שחיטה. ומשמע, שאחר כך נשחטה הבהמה מיד, כיון שאילו נולד העובר קודם שחיטה, היה האבר נותר בשחיטת הולד.

אולם בדעת הרמב"ם שם משמע שאותו האבר אסור לעולם. שכתב: ואפילו החזיר אותו אבר למעי אמו, ואחר כך נשחטה אמו, או נולד הולד, אותו אבר אסור משום טרפה.

אך הב"ח יו"ד סימן י"ד מפרש שאף לדעת הרמב"ם, אם נולד העובר קודם שחיטה, אין האבר טריפה אלא הוא נותר בשחיטת העובר לאחר שנולד. ואילו מה שכתב הרמב"ם או נולד הולד, אין כונתו שאף בלידה רגילה יהיה אותו האבר אסור, אלא שאם תוך כדי שחיטה יצא הולד דרך הרחם, וכדרך לידה, אין זה נידון כלידה רגילה, שהרי כבר נשחטה האם, ועובר זה אינו טעון שחיטה, ולכן עומד האבר שיצא באיסורו.

9. כתבו הש"ך והט"ז [יו"ד תחילת סימן י"ד], שאם הוציא רוב פדחתו, נחשב כאילו הוציא כל ראשו. וכפי שכתב בשו"ע חו"מ רע"ז [לענין דין לידת בכור] שיציאת רוב ראש הולד נחשבת

ד. אבל, אם חתך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, הרי אפילו אם השאיר את החתיכות בתוכה, **אסור** החלק החתוך **באכילה** משום איסור "אבר מן החי", ונשאר באיסורו גם כאשר נשחטה הבהמה.

[ונקטה המשנה דוקא חיתוך טחול וכליות, לפי שהם אברים שאין חיתוכם או הוצאתם מגוף הבהמה עושה אותה לטריפה. אבל חתיכת אברים אחרים, מטריפה את הבהמה⁽¹²⁾].

ה. זה הכלל: כל דבר שנחתך מגופה של הבהמה, אפילו נשחטה הבהמה כשהוא בתוכה, **אסור** באכילה כדין אבר מן החי, ולא הותר בשחיטת הבהמה.

ואולם, כל חלק שנחתך, **שאינה** מגופה של הבהמה, אלא מן העובר שבמעיה, והיה מונח בתוכה בשעת השחיטה⁽¹³⁾, **מותר** באכילה, על ידי שחיטת הבהמה.

גמרא:

שנינו במשנה: הוציא העובר את ידו והחזירו – מותר באכילה.

אמר רב יהודה אמר רב: רק העובר עצמו מותר באכילה, ואולם **האבר עצמו**, שהוציא העובר מחוץ לגופה של אמו, והחזירו, **אסור**.

דהיינו, שהיתר האכילה האמור במשנה הוא רק לגבי העובר עצמו, וכפי שיבואר להלן. כי אף שהעובר כולו מותר, מכל מקום, אותו אבר שיצא, וחזר, אינו ניתן בשחיטת האם.⁽¹⁴⁾

מאי טעמא נאסר האבר היוצא, על אף שחזר והיה במעי האם בשעת השחיטה, ושחיטת האם הועילה לעובר?

דאמר קרא [שמות כב ל] **"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו"**. ודרשו חכמים, ש"בשר בשדה", הוא בשר הנמצא חוץ ל"מחיצתו",

אסורות ה ט, שו"ע יו"ד יד א].

12. כך פירש רש"י.

לעיל נה א, מביאה הגמרא ב' פירושים לדין זה שאסור באכילה:

א. אסורה כל הבהמה באכילה כטרפה, כיון שאם ניקב הטחול, נטרפה הבהמה.

ב. רק הטחול אסור. אך הבהמה עצמה מותרת. משום שחלוק דין טחול שניקב, שמטריף את הבהמה, מדין טחול שניטל כולו, שאינו מטריפה.

וביאר הרשב"א, שדעת רש"י היא כפי הפירוש השני בגמרא שם, שאין הבהמה נטרפת על ידי נטילת הטחול, וכן פשוט משנתנו.

אמנם להלכה, נחלקו הראשונים בדבר זה. דעת הרשב"א, שיש ללכת אחר הדעת המחמירה, ואסורה כל הבהמה. ואילו דעת בעל העיטור [שער שני הלכות שחיטה ערך "טחול"] היא, שאם נחתך כל הטחול, מותרת הבהמה.

13. רש"י לקמן [סט א].

14. ואף אם לאחר מכן ישחוט את העובר, לאותו האבר אין תקנה, לפי שסימניו של העובר נחשבים כבר כשחוטים על ידי שחיטת האם, ואין כאן שחיטה חדשה היכולה להתיר אותו. **תוס' רעק"א**

והרי מקומו של העובר הוא ברחם אמו, ולא באויר שמחוצה לו, ולכן, כיון שיצא בשר

חוץ למחיצתו, מחוץ למחיצת הרחם אל אויר העולם, (15) הרי הוא נאסר (16) באיסור

15. ואף אם חזר ונכנס, הרי כיון שכבר יצא, שוב אין לו תקנה לעולם. וכמו טרפה, כיון שנטרפה, שוב אין לה תקנה לעולם. כך מבואר בגמרא לקמן ע"ב.

ולמד מכך הרא"ה, שכך הוא הדין בכל טריפות, שאם נחתכה הבהמה במקום שנעשית טרפה על ידי החתך [דהיינו, שהחתך הזה ממת], ואילו היה החתך נעשה במקום שהוא למעלה ממקום זה, לא היתה נטרפת [ומבואר לקמן [עו א] שתיתכן כזאת מציאות, שחתך במקום מסוים, כגון בעצם הרגל, יטריף את הבהמה מחמת רגישותו של אותו מקום, ואילו יעשה החתך באותה הרגל במקום הגבוה יותר, היא לא תעשה טריפה], אי אפשר להוציא אתה את הבהמה ממצב הטריפות על ידי עשיית חתך ברגל במקום העליון, כי היות שנטרפה הבהמה, שוב אין לה תקנה, אפילו אם נסתלק החתך המטריף, כי הטריפות חלה בעצמותה של הבהמה, ולכן, אף אם נסתלק הגורם, לא בטל ממנה שם טריפה.

מותר לאוכלו, כאמור, מחמת שחיתת אמו, ודינו כאילו הוא עצמו שחוט.

היתר אכילה זה הוא רק כאשר שחיתת אמו היא שחיטה כשרה, ולכן אף הוא מותר מחמתה. אולם כאשר שחיתת האם אינה מועילה ואינה מביאה לידי היתר, כגון שחיתת של בהמה טריפה, הרי שהעובר הנמצא בתוכה אינו מותר מחמת שחיטה זו. ועל כך מבואר בגמרא לקמן [עו א] [ד' סימנים אכשר ביה רחמנא]. [דבר זה שנוי שם במחלוקת, אך כך היא ההלכה]. כלומר, בכל בהמה יש ב' סימני שחיטה. אחד בקנה ואחד בוושט. וצריך לשחוט ב' סימנים אלו. והעובר שבמעיי אמו נותר אף הוא על ידי שחיתת ב' סימני אמו, אולם כאשר שחיתת אמו אינה מועילה, יש אפשרות לשוחטו בסימני עצמו. וזהו שאמרה הגמרא "ד' סימנים אכשר ביה רחמנא". שנים מהם הם ב' הסימנים של אמו, שבהם גם הוא נותר. ואם אינו נותר בסימני אמו, הכשירה התורה את שני הסימנים שלו, שניתן לשוחטו בהם].

הב"ח [יו"ד סימן י"ד ד"ה הוציא אבר] דן בענין עובר של בהמה טרפה שיצאו רוב אבריו בזה אחר זה לחוץ, כגון שהוציא אבר והכניסו, הוציא אבר והכניסו, וכך נאסרו רוב אבריו [נידון זה מובא בגמרא לקמן], ואחר כך נשחטה אמו, ונמצא העובר חי בתוכה, נותר המיעוט [שלא יצא ולא נאסר] בשחיתת עצמו של העובר. אך הרוב האסור של העובר [שיצא אברים אברים] אינו נותר בשחיטה זו, היות והוא נאסר מחמת "בשר בשדה טריפה", שכיון שיצאו אברים אלו, הם נטרפו, ושוב אין להם היתר על ידי השחיטה. וכן כתב הש"ך שם ס"ק ז'.

אך הפרי חדש שם ס"ק ה' חולק, וטובר, כיון דקיימא לן שהשוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי, אין העובר טרפה, ואף ששחיתת אמו

16. ביסוד הגדרת איסור אבר היוצא, דנו האחרונים [ראה אמרי משה סימן ד' אות ל', ומשנת ר' אהרן חולין סימן ד'] אם האיסור הוא משום שעל האבר הזה לא חלה שחיתת האם, ולכן הוא אסור, וכמו שכתב הט"ז יו"ד סימן י"ד ס"ק ב', שהיות שיצא האבר חוץ למחיצתו [דהיינו, לאויר העולם] נאסר האבר מלהיות מותר בשחיתת אמו. או שאין איסורו משום חסרון שחיטה, אלא איסור מחודש, שאבר ה"יוצא" אסור.

ותלו רבותינו האחרונים חקירה זו בדברי הפוסקים, וכדלהלן:

[הקדמה:

עובר הנמצא במעי בהמה טהורה שנשחטה,

"בשר בשדה טרפה לא תאכלו" (17).

ומקשה הגמרא על רב יהודה אמר ממשנתנו:

תנן, בהמה המקשה לילה, וחוציא העובר את ידו, והחזורו, (18) מותר באכילה.

ומדייקת הגמרא ממה שאמרה המשנה "מותר באכילה" לאחר שדיברה על החזרת היד: **מאי לאו, האם לא אאבר, על היד**

[האבר שיצא החוצה] אמרה זאת המשנה. וקשה לדעת רב יהודה אמר רב, המפרש שרק העובר מותר אבל האבר עצמו אסור?

ודוחה הגמרא: **לא על האבר נאמר היתר זה, אלא אעובר, על העובר עצמו, שהוא לא יצא חוץ למחיצתו.** אבל ידו אסורה באיסור טריפה. (19)

אך מקשה הגמרא: **אי, אם אכן רק אעובר אמרה המשנה שמותר באכילה, מאי אריא,**

עמוד ק"ס] יעו"ש. וראה עוד באמרי משה הנ"ל שביאר צדדי חקירה זו עוד בדברי הראשונים.

17. לימוד זה פירש הר"ן, שהרי אילו היה הפסוק בא לאסור סתם טריפה, מדוע נזכר "בשדה", והרי הטריפה אסורה בכל מקום? אלא ודאי לשון "בשדה" ענינו הוא לאסור בשר שיצא לחוץ. וכעין אבר זה, שיצא חוץ למקומו בתוך האם [ומכאן אזהרה לכל דבר שיש לו מחיצה, ויצא חוץ למחיצתו, וכגון בשר קדשים שיצא חוץ למחיצתו, שעוברים על אכילתו בלאו זה].

18. אם לא החזירה, הרי שכדי לאוסרה אין צריך לדרשה של "ובשר בשדה טריפה", אלא אסורה כיון שאין אבר זה בכלל "בבהמה". ומחמת כן אסורה שהרי לא הותר אבר זה בכלל העובר שניתר בשחיטת אמו. כך ביאר הפרי מגדים [משבצות זהב] יו"ד י"ד ס"ק ב. [וראה שם שהוסיף להאריך בענין איסורו של אבר זה, ונקט שלאחר שנשחטה אמו אין בו איסור אבר מן החי, אלא טרפה הוא ומותר ליתנו לגוי. משום ששחיטת אמו התירו מאיסור אבר מן החי].

19. מדברי משנתנו אנו למידים שאף על פי שכבר הוציא העובר את ידו, ולכאורה כבר

לא מועילה לו, מכל מקום, הוא עצמו ניתר בשחיטת עצמו הואיל ו"ד' סימנים הכשירה בו התורה", לכן, כיון שיש לו שחיטה לעובר זה, הרי גם האברים היוצאים יהיו ניתרים בשחיטה זו.

וביאור מחלוקתם הוא, שלדעת הב"ח והש"ך איסור אבר היוצא הוא איסור מיוחד, ולא משום חסרון השחיטה, ולכן, אף כאשר שוחט עובר שהוא בן פקועה של טרפה, אין לאבר תקנה בשחיטה זו, כיון שהוא אסור בעצמותו.

אך לדעת הפר"ח, כל איסורו הוא רק משום חסרון שחיטה [ראה בפמ"ג משבצות זהב יו"ד סימן י"ד ס"ק ב' שביאר כי גם איסור טריפה הוא מעין חסרון שחיטה, וזהו שנאמר באבר היוצא "בשר בשדה טריפה"]. ולכן, רק בעובר בן פקועה של בהמה כשרה, שאין שחיטה עושה בו כלום, אין דרך להתיר את האבר היוצא. אולם בן פקועה של טריפה, שאין שחיטת אמו מועילה לו, ואינה נחשבת כלל לשחיטה, וחייב בשחיטת עצמו, הרי שחיטת עצמו תתיר אף את האבר היוצא, שכל חסרונו הוא מחמת חסרון שחיטה.

וכמו הצד הזה משמע גם בדברי הרשב"א לקמן [סט א], שכתב "אבר זה אין בו איסור מחמת עצמו כטרפה כלל, אלא מחמת שאין לו סימנים להתירו בהם על ידי שחיטה". וכן הוכיח בשיטת רש"י בספר משנת ר' אהרן [חולין

מדוע העמידה משנתנו את דינה רק באופן שהחזירו, שהחזיר את היד קודם שחיטת האם?

והרי אפילו אם לא החזירו את ידו, נמי, גם כן מותר העובר כולו באכילה [חוץ מהיד], שהרי העובר עצמו מעולם לא יצא חוץ למחיצתו, ואין סיבה לאוסרו? (20)

ומתוצאת הגמרא: אכן הוא הדין שמותר העובר באכילה אף על גב דלא החזירו ליד, והסיבה שנקטה משנתנו דוקא באופן ש"החזירו", כי אידי דקא בעי למיתנא סיפא, כיון שכבר צריך היה התנא לשנות בסופו של חלק זה במשנתנו: הוציא העובר את ראשו, אף על פי שהחזירו, הרי זה כילוד [כלומר, שחידוש הוא שהוא כילוד על אף שהחזיר את ראשו לתוך רחם אמו], משום כך תנא נמי, שנה אף ברישא, בתחילת משנתנו, לגבי היד "החזירו". אך אליבא דאמת גם אם לא החזיר את ידו קודם שחיטת האם, מותר רק העובר באכילה, אך היד היוצאת אסורה.

ומקשה הגמרא: וסיפא של דברי משנתנו, האומרת שאם הוציא העובר את ראשו מותר באכילה, מאי קא משמע לך? שמא תאמר, כונת המשנה לומר, דכיון דיצא ראשו של העובר כבר הויא ליה לידה, ושוב אין העובר נותר בשחיטת האם, ואינו כשר אלא על ידי

שחיטת עצמו,

הרי אי אפשר לומר כך, כי כבר תנינא, שנינו דין זה במשנה, דתנן: (21) איזהו בכור הראוי לנחלה ליטול פי שניים בירושה, ומאיך הוא אינו בכור לכהנים, לענין שצריך לפדותו מן הכהנים? -

זה בכור הבא אחר נפלים [כאשר ילדה אשה תאומים, וכפי שיבואר להלן], שלענין "בכור לנחלה", צריך שיהא הולד הבכור ראוי לחיות. ואם אינו ראוי לחיות, הוא אינו נחשב בכור לנחלה, ואינו מפקיע את הבן הבא אחריו מליטול פי שנים בנחלת אביו.

כי לענין נחלת פי שניים נאמר [דברים כא יד] "כי הוא ראשית אוננו לו משפט הבכורה", ולמדים מכך, כי רק מי שליבו של אביו דווה ומצטער עליו במיתתו, נחשב בכור לירושה. להוציא את הנפל, שאין לב אביו דווה אחר מיתתו כמו שדווה אחר מיתת בן בר קיימא, ולכן אינו נחשב בכור לענין ירושה פי שניים, אלא הבן הבא אחריו נחשב בכור לענין זה.

אולם לענין פדיון בכור, גם הנפל פוטר את הבא אחריו מפדיון, כי פדיון הבן לא נאמר בבן ראשון בר קיימא, אלא בפטר רחם, שהוא הראשון ללידה, ואף נפל הוא בכלל פטר רחם, ולכן אין הבא אחריו נחשב בכור

התחילה הלידה, מכל מקום, אינו נחשב כילוד על ידי יציאת היד בלבד, והרי הוא עדיין עובר ובכלל "כל בבהמה תאכלו". וכיון שיצאה היד מחוץ לגוף הבהמה, טרפה היא. על פי רש"י

הדרשה שהובאה לעיל "בהמה — בבהמה". וכל אימת שנמצא העובר או רובו בתוך גוף האם, מותר. רש"י

21. בכורות מו א.

20. לפי שאת דינו של העובר אנו למידים מן

פדיון.

פדיון.

וכך הוא הדין:

ומתוך דברי המשנה האלו, מוכיחה הגמרא, ומקשה:

מעמא, הטעם שהעובר השני הוא הבכור לענין נחלה, הוא משום **דראשו** של ראשון יצא כשהוא **מת!**

הא, אולם אם **ראשו** של העובר הראשון יצא **חי**, הרי הוא חשוב כאילו נולד, **והבא אחריו** אינו בכור לשום ענין, ואפילו **בכור לנחלה** — **נמי לא הוי**.

אם כן, מבואר במפורש במשנה זו, שיציאת הראש חשובה כלידה. (25) וקשה, מדוע צריך

אם ילדה אשה תאומים, (22) והראשון היה נפל שלא נסתיימו תשעה חדשי עיבורו, **אף על פי שיצא ראשו חי**, והחזירו, (23) ואחר כך יצא אחיו, השני הוא הבכור לענין נחלה. שהרי אפילו נולד הראשון כולו, אינו מפקיע את הבא אחריו. כיון שאין ליבו דווה עליו. אבל אינו בכור לענין פדיון הבן. אלא הראשון, הנפל, הוא הבכור לענין זה. (24)

או אפילו אם הראשון הוא **בן תשעה** חודשי עיבור, **שיצא ראשו מת**, הרי הבא אחריו נחשב בכור לנחלה, אך אינו בכור לענין

“שאפילו נולד הנפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו”. ומוכח כפי הש”ך והסמ”ע ולא כדעת השארית יוסף.

ותירץ הט”ז את דעת השארית יוסף מהוכחה זו, שרש”י דן בנפל שלא כלו לו חדשיו ויש בו סימני נפל. ומשום כך אפילו אם יצא כולו, ודאי נפל הוא ואינו מפקיע מבכורה. אולם כאשר יצא ראשו ואין בו כל ריעותא, ודאי מפקיע מבכורה מהבא אחריו. לפי שלא יהא אלא כספק נפל ואין לשני דין בכור מחמת הספק של הראשון. ויעו”ש.

25. הקשו התוספות: לכאורה יש להקשות בפשיטות מדברי הברייתא “ואינו בכור לכהנים”, שמשמע מכך שיציאת ראשו של הנפל חשובה כלידה ומשום כך אינו בכור לכהנים. ואין צורך בדקדוק “טעמא דראשו חי” וכו’?

ותירצו התוספות שיש לדחות, שראשו — היינו רובו. וכן מבואר בבכורות [מו ב] על דברי שמואל “אין הראש פוטר בנפלים” [אם יצא ראש הנפל וחזר. ולאחר מכן יצא ראש אחיו, אין יציאת הראש פוטר מדין בכור]. והקשו על כך

22. כך פירש רש”י את דין המשנה. אך הרמב”ן העמיד שלא מדובר בילדה תאומים דוקא, אלא שתחילה ילדה נפל שראשו חי, או בן ט’ שראשו מת, ואחר כך חזרה ונתעברה.

23. כך נקט רש”י שמדובר אף כאשר החזיר הנפל את ראשו. וביאר הסמ”ע [חז”מ רע”ז ס”ק י”ג] שלרווחא נקט רש”י כן, ללמדנו שאינו בכור לכהן אפילו שלא נולד כולו אלא החזיר את ראשו לפנים.

24. אם נולד הנפל ויצא כולו, נחלקו הפוסקים בדבר. לדעת השארית יוסף [סימן כ”ה, הובא בש”ך ובט”ז ובסמ”ע חז”מ רע”ז] הבן הבא אחריו אף אינו בכור לנחלה, כיון שהראשון, אף שנפל הוא, אם נולד כולו הריהו מפקיע דין בכור לנחלה מן הבא אחריו. אולם הש”ך שם [תחילת הסימן] והסמ”ע [שם ס”ק י”ג] חולקים על כך וסוברים שאף אם נולד הנפל כולו, אינו מפקיע דין נחלה מהבא אחריו.

וכדעת הש”ך והסמ”ע, הוכיח הט”ז שם מלשון רש”י כאן ד”ה אף על פי, שכתב

התנא של משנתנו לחור ולהשמיע דין זה שנית? (26)

מעלה הגמרא אפשרות לתרץ, ולבאר מדוע יש להשמיע דין זה בשתי המשניות:

וכי תימא, שמא תאמר לתרץ, שמהמשנה בבכורות שם **אשמועינן כי בלידת אדם** יציאת הראש חשובה כלידה.

ואילו כאן **קא משמע** לן מלמדנו התנא, שדין זה שיציאת הראש חשובה כלידה, חל אף בלידת **בהמה**. ושתי המשניות הללו נצרכות לשני דינים שונים אלו, כיון **דאדם מבהמה**, לא יליף, לא ניתן ללמוד זה מזה היות **דאין פרוזדור לבהמה**. כלומר, בית הרחם שלה, גלוי הוא, ומיד ביציאת הראש ניכרת הלידה. אבל באשה, אין רחמה גלוי, אלא יריכיה הם מעין פרוזדור, ואין יציאתו של הולד ניכרת היטב אלא עד שיצא רובו, ויתכן היה לומר, שביציאת הראש עדיין אינו נחשב כילוד, לפי שעדיין אינו ניכר.

ולכן, אף לגבי אדם, יש צורך להשמיע שיציאת הראש נחשבת לידה. ומשום כך יש להשמיע דין זה אף גבי אדם. וצריך להשמיע דין זה לגבי בהמה, ולא נלמד את דינה של בהמה מאדם הואיל ו**בהמה מאדם, לא ילפא**, אין ללמוד, משום שאם נשנה דין זה שביציאת הראש נחשב ילוד רק לגבי אדם, אזי היינו אומרים, שרק באדם נאמר דין זה, משום **דחשיב פרוצוף פנים ידיה**, חשיבות יש לפרצוף פניו. ולכן ניתן לומר שעם יציאת הפרצוף, נחשב הדבר כלידת האדם. אולם בבהמה, שאין חשיבות לפרצופה, היה מקום לומר שאין די ביציאת הפרצוף, אלא צריך שיצא רוב גופה. ולא היינו למידיים דין זה מאדם. לכן צריך להשמיע התנא במשנתנו, שאף יציאת ראש ולד הבהמה, נחשבת כלידה.

אולם עדיין קשה, שהרי **הא** בבהמה **נמי תנינא**, גם כן שנינו במקום אחר, שיציאת הראש נחשבת כלידה, דתנן לקמן במשנה: (27)

כלידה. ואילו כאן מוסיפה המשנה שאפילו אם החזירו, עדיין נחשב כילוד. ואם כן, לכאורה זהו הדין המשתמע מכאן?

ותירצו **התוספות**: אכן אין צריך להשמיע דין זה, שהרי כיון שיציאת הראש נחשבת כלידה, פשוט הדבר שאף אם החזירו לא משתנה דין זה, לפי שכבר ילוד הוא. וכי אם ולד אחר לידתו נכנס חזרה אל תוך אמו, הוא ייחשב שוב עובר! ואף כאן, כיון שהוציא ראשו, פשוט הדבר שהוא נחשב כנולד לכל דבר, וחזרתו אינה משנה את דינו כלל.

ממשנה זו, שכאן אחר שיצא הנפל הוא אינו בכור לכהן. ומתוצת הגמרא שם: מאי ראשו – רובו. כלומר, שרק אם אחרי ראשו יצא רובו, פוטר מדיני בכור. ומקשה הגמרא שם: אם כן, מדוע לא כתוב במשנה "רובו", ומתוצת, שמן הסיפא שם "בן ט' שיצא ראשו מת" יש לדרקק שאם יצא ראשו חי, הבא אחריו לא יהיה בכור אפילו לנחלה. ואגב כך, נקט אף ברישא "ראשו".

ולכן, עיקר קושיית הגמרא כאן היא מדיוק זה. שרק ממנו למידיים שיציאת הראש חשובה לידה.

26. הקשו **התוספות**: הרי מן המשנה בבכורות, למידיים אנו שאם הוציא את ראשו, נחשב

שליא [שק העוטף את העובר בעודו במעי אמו] **שיצאה מקצתה**, ואחר כך נשחטה הבהמה, **אסורה** השליא עם כל מה שבתוכה **באכילה**.⁽²⁸⁾ ונאסר אף החלק שהיה בפנים הבהמה בשעת שחיטה, אף שעובר הנמצא בתוך הבהמה בשעת השחיטה, מותר באכילה אף ללא שחיטה.

ואסורה השליא כולה באכילה, כי כשם שהשליא מהווה **סימן** להמצאות הולד **באשה**, כך השליא מהווה **סימן** לולד **שבבהמה**. ויש לחשוש שמא באותה מקצת שליא יצא אף הראש, ואם כן, כל שאר העובר הכנוס בבהמה, נחשב כולו כילוד. ולפיכך הוא נאסר, ואינו נותר בשחיטת הבהמה.

ומוכת, שיציאת הראש נחשבת ללידה אף בבהמה. ואם כן, קשה אף על כך, לשם מה נשנה דין זה אף כאן?

אי אמרת בשלמא שדברי משנתנו "הוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה" נאמרו על האבר, כלומר על ידו היוצאת, שמתרת היא באכילה, לא קשה כלל. כי לפי זה, דברי המשנה "אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד", **דרישא**, בתחילת משנתנו, **בדוקא** נאמרו, להורות שהאבר עצמו מותר רק דוקא

אם החזירו קודם שחיטה.

ואם כן, אף שדברי המשנה בהמשך, "הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד", לכאורה הם מיותרים, וכפי שמקשה הגמרא, מכל מקום, ניתן לומר, **תנא**, שנה התנא דבר זה **בסיפא אטו רישא**. כיון שבתחילת המשנה שנה התנא דין זה לגבי אבר שהוציאו והחזירו שמותר, חזר התנא במשנה ושנה אף את דין הוציא ראשו, שאף על פי שהחזירו, אסור.

ואכן עיקר מקור הדין שיציאת הראש היא כלידה, אינו כאן. אלא להלן, בדין שליא שיצאה מקצתה, כאמור. וכאן אנו דנים רק בענין חזרת הראש.

אלא, אי אמרת שפירוש דברי משנתנו הוא כרב, המסביר שהדין ש"הוציא העובר את ידו והחזירו, מותר באכילה" נאמר רק על העובר עצמו שמותר באכילה, אך האבר היוצא אסור, קשה, שהרי על כרחך לא נשנה הדין **דרישא** ש"החזירו מותר באכילה" **בדוקא**, שהרי ודאי העובר שבפנים מותר אף אם לא החזיר את ידו.

ואם כן, אף לא הדין דמבואר **בסיפא** ש"הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי

ותירצו התוספות: אם יציאת הראש לא היתה נחשבת לידה, לא היה ראוי לגזור גזירה זו. כיון שביציאת מקצת השליא, לא יתכן במציאות שיהיה רוב העובר ויחשב הדבר כלידה. ועל כרחך, האופן היחיד שיציאת מקצת שליא תיחשב כלידה ואשר מחמתה יש לאסור את השליא, הוא רק כאשר יצא הראש במקצת שליא זו. ומחמת אפשרות זו חוששין ואסורים את

28. הקשו התוספות, איך משמע שהאיסור הוא משום חשש ליציאת הראש הנחשבת כלידה? והרי יתכן שאין איסור זה אלא גזירה שמא תצא רוב שליא [כמובא בבבא קמא יא א], שאם נתיר ונאמר שבמקצת שליא אין ולד, יבואו להתיר ולומר כן אף כאשר תצא רוב שליא. ואם כן, משום כך יש לאסור אף מקצתה, ואין הכרח שאיסור זה הוא משום חשש יציאת הראש?!

זה כילוד" נאמר בדוקא. שהרי מיותר הוא. ושוב קשה, למה ליה לתנא של משנתנו למתנייה לשנות כלל את הדין של הוציא העובר את ראשו, ולשם מה נצרך?

מתרצת הגמרא: לא קשה. כי לעולם הדין המבואר במשנתנו שמותר באכילה, אעובר נאמר, ודברי המשנה "הוציא העובר את ידו והחזירו" בדוקא הם. וכדאמר רב נחמן בר יצחק [דבריו הובאו בנידון הגמרא לקמן עח ב], לא נצרכה, לא נאמר היתרו של העובר אלא ל"מקום החתך" שבו חתכו את האבר. (29)

כי כאשר הוציא העובר את ידו ולא החזירה, לא די בחתיכת האבר הוציא והשלכתו [כדין אבר מן החי האסור], אלא

אף "מקום החתך", שהוא הגבול המצומצם כחוט השערה שבין החלק היוצא [האסור] לחלק הנשאר בפנים [המותר], אותו מקום מצומצם, גם כן אסור.

וטעם איסור "מקום החתך", מפני שהוא עומד על שפת הרחם, ואינו בכלל "בהמה בבהמה תאכלו" [שזהו המקור לכך שעובר במעי אמו מותר אף בלא שחיטה שלו], שהרי מקום החתך אינו בתוכה ממש. (30)

הכא נמי, כך גם דברי משנתנו "החזירו" מותר באכילה, לא נצרכה, לא נאמרו אלא כדי להתיר את "מקום החתך"!

ואף שהעובר עצמו מותר בלא החזרת יד, מכל מקום מועילה החזרה למקום החתך. כיון שהחזירו, הרי שמקום זה הוא שוב

השליא. ועל כרחך שיציאת הראש חשובה כלידה!

29. מכאן פירש רש"י [לקמן צט א ד"ה אלא] שכל היתר ואיסור המחוברין, כגון הוציא עובר את ידו וכו', מקום החתך שביניהם — אסור. וכדאמרין בפרק בהמה המקשה. [ואילו כאן ישנו דין מיוחד להתיר מקום החתך כפי שמתבאר להלן בביאור הגמרא]

ובבית יוסף [יו"ד נ"ה] הביא מדברי הגהות אשר"י, שכאשר האבר אסור והבהמה מותרת וחותר את האבר האסור, צריך לשייר מעט מן המותר.

וביאר הבית יוסף, שמקור דבריו הם בסוגיין, שמקום החתך אסור. ובטעם דבר זה, ביאר הש"ך [שם ס"ק יב] דכיון שכשאר חותך האבר האסור, אי אפשר לצמצם ולדייק בין האיסור להיתר, לכן יש לשייר מעט.

אולם הפרי חדש שם [ס"ק יז] דחה טעמו,

שאם כן, כאשר החזיר העובר את האבר לפניו, מדוע מקום החתך מותר כמבואר בגמרא, והרי אי אפשר לצמצם?! אלא על כרחך גזירת הכתוב היא שמקום החתך מותר. וחלוק הדין בין החזירה ללא החזירה.

יתירה מכך הוכיח הפר"ח, שהרי מובא ומוכח בתוספות לעיל כח ב שבידי אדם אפשר לצמצם. והוא הדין כאן. ועל כרחך שאין זה טעם איסור מקום החתך.

30. כך פירש רש"י.

ובלבוש [סימן י"ד אות ד'] מבואר טעם שונה לאיסור זה של מקום החתך [היכן שלא החזיר העובר ידו], שכאשר לא החזיר העובר ידו קודם שחיטה, גם מקום החיתוך אסור לפי שאינו בכלל "בהמה תאכלו", שהרי הוא כאילו ראה פני השדה, אילו היה נחתך בעוד שלא נשחטה האם. ומבואר בדבריו, שטעם האיסור של מקום החתך הוא משום שמקום החתך עצמו הריהו

בכלל "בהמה בבהמה תאכלו". לפי שבשעת שחיטה, בתוך הבהמה הוא.⁽³¹⁾

ואף שהאבר היוצא עצמו, אסור משום "בשר בשדה טרפה לא תאכלו", מכל מקום, מקום החתך לא חשוב כיוצא. מאחר שעומד הוא בשפת הרחם. הלכך, חותך את האבר היוצא וכל השאר מותר באכילה.

ומיושבת קושית הגמרא, שדין זה שהעובר מותר באכילה נשנה כאן, כדי להתיר את מקום החתך.

וכן לא קשה גם למה הוצרך לסיפא "הוציא העובר את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד", משום דתנא סיפא אגב רישא.

מביאה הגמרא להוכיח שאכן דין משנתנו לא נאמר אלא לענין מקום החתך:

תא שמע: בהמה המקשה לילד, אם הוציא העובר את ידו והחזירה, ואחר כך שחט אדם

את אמו, מותר באכילה.

שחט את אמו, ורק אחר כך החזירה את היד, אסור באכילה.

אם הוציא את ידו וחתכו את היד, ואחר כך שחט את אמו, הרי היד שהיתה בחוץ ונחתכה, טמא כנבילה!

משום שאבר מן החי הוא. ולקמן למידים, שאבר מן החי מטמא כנבילה. ולכן אסור לאכול את היד.

וכל העובר שהיה בפנים בשעת שחיטה — **טהור**. ואינו נטמא מחמת מגעו עם היד [על ידי חיבורו ליד בשעה שהיתה בחוץ ונאסרה], שהרי נחתכה היד קודם שחיטה, ולא נגע בה אלא מחיים. ומחיים אינו נחשב כמאכל, ואינו מוכשר לקבל טומאת אוכלין,⁽³²⁾ ומותר באכילה. ששחיטת אמו מתירתו.

רואה פני השדה.

31. כך פירש רש"י. ותמה הר"ן, הרי עד כמה שאין מקום החתך נחשב כ"בהמה בבהמה", וכבר יצא חוץ למחיצתו, שהרי מחיצת העובר אינה אלא ממקום החתך ולפנים, הרי שמקום החתך, דינו כשאר האבר שבחוץ. ואיך תועיל חזרתו?

והעלה הר"ן אפשרות, שדין טריפה החל על האבר היוצא, הוא רק כאשר הבשר גלוי לחוץ. [על פי דרשת הגמרא לקמן]. וכן כתב הרש"ש. אופן נוסף כתב הר"ן, שמעיקר הדין, לא תועיל החזרה כדי להכשיר את מקום החתך. אך גזירת הכתוב היא שמקום החתך כשר. כמבואר להלן [ע"ב, דרשינן בגמרא שם "פרסה החזיר — אכול"].

32. כך פירש רש"י. ומשמע, שסובר רש"י שהאבר היוצא עצמו, טמא אף קודם השחיטה משום אבר מן החי. ושאר העובר שבפנים, לא קיבל טומאת אבר מן החי, לפי שהעובר עצמו חי ואינו מקבל טומאת אוכלין. מה שאין כן לאחר שחיטת הבהמה, אף על העובר ישנו דין "שחוט", ומוכשר לקבל טומאת אוכלין. [וכשיטת רבי יוסי הגלילי לקמן [ע"ה א] שבן פקועה מקבל טומאת אוכלין, אף שהוא חי]. ותמה המלוא הרועים, היאך ייחסר האבר היוצא קודם שנשחטה הבהמה, והרי קודם השחיטה מחובר הוא בגוף הבהמה ונחשב חלק ממנו. ורק אחר שחיטת הבהמה נידון העובר כשחוט, ואילו אבר זה היוצא שלא היה בכלל השחיטה, הריהו אבר מן החי ואין לו תקנה אף

שיצאה מחוץ למחיצתה [כלומר, גוף הבהמה], מכל מקום, מועילה לה השחיטה כדי לטהרה מידי נבילה. ודינה כטריפה שנשחטה, שאסורה באכילה אבל אינה מטמאת כנבילה.

וכעת מוכיחה הגמרא מדברים אלו:

קתני מיהא רישא: הוציא עובר את ידו, והחזירה, ואחר כך שחט את אמו — מותר באכילה!

ומדייקת הגמרא: **מאי לאו**, האם לא, זה שאמרה בכרייתא "מותר באכילה", נאמר **אאבר** עצמו?!⁽³⁴⁾ וקשה לרב שאמר "אבר עצמו אסור"?

ואם הוציא העובר את ידו ולא החזירו, ושחט אדם את אמו, ואחר כך חתכו ליד —

ב-פז **הבשר של הבהמה והעובר שבפנים טמאים כמגע נבילה.**

שהרי הן הבהמה והן העובר, נגעו לאחר שחיטה ביד, שדינה כנבילה. שהרי לא התירתה השחיטה. והרי היא ככל בהמה שמתה שלא בשחיטה, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: הנגיעה של בשר הבהמה ביד, הרי היא כמגע בטריפה שחוטה, שמדרבנן מטמאת את הקדשים בלבד,⁽³³⁾ ולא כמגע נבילה לטמא אף חולין. ועל אף שאין השחיטה מתירה באכילה את היד

המוקדשין מדרבנן. ומשמע שמדבר בבהמת חולין טרפה שנשחטה.

וכפירוש רש"י כאן, מבואר בדברי הרמב"ם [אבות הטומאות ב ת] "טריפה שנשחטה אף על פי שהיא טהורה מן התורה, אם נגע בה הקודש, נטמא מדברי סופרים". משמע שאף אם היתה הטרפה של חולין, מטמאה את הקודש.

וראה בהגהות הגר"י פערלא [ספר המצוות ח"ב ל"ב י"א] שמוכיח כדעת הרמב"ם מדברי הגמרא לקמן [קכג ב] שמזכירה את הבהמה והחיה כמי שיש בהם טומאה דרבנן במוקדשין, אם היו טרפה ונשחטו. ולשיטת רש"י לקמן [קכג ב] **ובעל המאור**, הדבר תמוה שהרי אין מקדישין חיה. אלא על כרחך מבואר כדעת הרמב"ם שכל בהמה וחיה [טהורה] אף של חולין, שהיו טרפה ונשחטו, מטמאים את הקודש. ודברי רש"י לקמן.

34. יש לדון, מה ראה המקשה להקשות מן הברייתא הזו יותר ממשנתנו, שלגביה כבר העמידה הגמרא כי "מותר באכילה", נאמר על העובר?

בשחיטת העובר. אך קודם שנשחטה הבהמה לא חל בו כל דין, והיאך מקבל טומאה?

והכריח מכך המלוא הרועים, שכוונת רש"י שכל זמן שהאבר מחובר, אף אם יצא חוץ למחיצתו, אינו אבר מן החי. אלא רק עם חיתוכו. ועל זה אומרת הגמרא, שמחיים אין העובר מקבל טומאה מהאבר, ואף הוא עדיין לא נטמא. אבל, אם שחט את אמו ויצא העובר, ואחר כך חתך את האבר היוצא, מקבל העובר טומאה מהאבר שנטמא אז בטומאת אבר מן החי. אך לא קודם לכן.

33. כך מפרש רש"י כאן, שדין טומאת טרפה שחוטה הוא כאשר נוגעת הטרפה במוקדשין. אולם לקמן [קכג ב] מפרש רש"י שכאשר הטרפה היא בהמת מוקדשין, הריהי מטמאת אף אם נשחטה. וכלשונו שם ד"ה מטמאה במוקדשין "כלומר, אם של מוקדשין היא". ומבואר, שבהמה טרפה של קודש מטמאה אחר שנשחטה. אך לא בהמת חולין. וכן מבואר בדברי בעל המאור עד ב. וצ"ע ממה שפירש רש"י כאן שטרפה שחוטה מטמאה את